Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 26, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 20. avgusta (August 20), 1932. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 197

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Neugodni gospodarski izgledi za ameriški biznis

"Zaslužek" industrij v tekoči četrtini leta bo najnižji, je mnenje ekonomov. Zvišanje cen delnicam je le manipulacija s političnim ozadjem. "Suckerji" bodo osmukani in ostriženi

Washington. — (FP) — Tekoče naraščanje cen delnicam na borzah nima nobene gospodarske podlage, pravijo ekonomi v kapitolu. Vsled tega se bo trg zopet zrušil v bližnji bodočnosti in novi "suckerji", ki so pričeli igrati z delnicami v nadi, da pridejo do bogastva čez noč, bodo končno držali — vrečo. V njej pa ničvredne delnice.

To mnenje bazirajo ekonomi na slabi gospodarski konjunkturi, da bo "zaslužek" industrij v tretjem četrtletju najnižji v zgodovini. Dividende bodo domalega izginile. Izjema so le korporacije z močnimi rezervami, kot je n. pr. U. S. Steel, ki že par let plačuje dividende iz tega sklada, in pa elektrarske ter plinske družbe, ki na splošno ne občutijo krize, ampak je vsled znižanja plač in obratovalnih stroškov njih profit vedno večji.

Na splošno takih podjetij ni veliko. Veliko več jih je, ki so v slabem finančnem položaju. Njih rentabilnost stalno pada ali je pa uničena. V tekočem četrtletju bo ta proces propadanja še narastel.

V tem položaju torej ne more biti nobenega govora o intrinsičnem ali faktičnem zvišanju vrednosti delnic in bondov. Njih intrisnična vrednost je odvisna od gospodarske konjunkture posameznega podjetja, industrije ali na splošno in pa finančnih rezerv, ki so jih podjetja nagromadila v dobrih časih za izplačevanje dividend.

Industrijske aktivnosti pa so danes nižje kot kdaj tekom krize. Tudi rezervni skladi, s katerimi so si mnogi podjetniki zagotovili dividende tekom krize, so na splošno izčrpani.

Sedanje dviganje cen delnic torej nima nobenega gospodarskega obilježja in ne more dolgo vzdržati. Je čisto špekulacijski mehurček s političnim ozadjem. Ker so wallstreetarji impotentni, da bi izvlekli deželo iz prepada, v katerega jo je pahnil ustroj kapitalizma, na drugi strani je pa njih dominantna želja: pričarati "dobre" čase pred volitvami, so se iz tega razloga zatekli na borzo, kjer skušajo na umeten način obuditi kapitalizem k življenju.

Ta igra ima dvojen namen: prvič pognati koleaje industrij v tek pred volitvami. Ako bi se jim to posrečilo, za kar pa ni izgleda, bi v neki meri vzpostavili vero v kapitalizem. Potrjena bi bila splošna domneva, da je "pred volitvami vedno dobro" in da ni prišlo do nobenih večjih sprememb v ustroju kapitalizma — da se sedanja kriza temeljno ne razlikuje od prejšnjih, le nekoliko hujša in daljša je. Izgubljeni prestiž bankirjev in industrialcev, ki kontrolirajo deželo politično in gospodarsko, bi se zopet vrnil.

Drugič naj bi pa ta igra pomagala do ponovne izvolitve Hooverju. Dasi walstreetarji ne goje nobene nezaupnosti do demokratskega kandidata Roosevelta in paradoksno nimajo prevelike vere v Hooverja, vseeno izgleda, da bodo podpirali republikansko stranko tudi v teh volitvah. Fronta sicer ne bo enotna, ampak sentiment večine plutokratskega razreda se je pričel obračati v prid Hooverju, katerega smatrajo za močnejšo osebnost od Roosevelta.

Še pred nekaj tedni je izgledalo, da mu bo Wall Street obrnil hrbet. Nekronani vladarji pa so prišli do prepričanja, da je Roosevelt prešibka osebnost: neodločen, brez lastne iniciative in šibke volje, gentleman, ki bi rad zadovoljil vse. Ameriški kapitalizem pa posebno v teh časih potrebuje v Washingtonu močno osebnost, ki bo stala na bregu kot kralj Kanut in odbijala valove viharja.

Ker je Hoover v zadnjem zasedanju kongresa pokazal, da zna vihteti bič nad poslanci in je diktiral svoj program — izdelan po walstreetarjih — obema zbornicama, so bankirji prišli do zaključka, da "sedaj ni čas za menjati predsednika." S to parolo bodo šli v volilni boj.

In ker razpolagajo z velikansko močjo, so se v ta dva namena zatekli k borzni igri in pričeli trgovati z delnicami in bondi. Pognali so kvišku njih cene in obenem upregli ves propagandni aparat, ki je pričel oznanjati prihod "prosperitete."

Kot iz Wall Streeta tako je bilo tudi iz Washingtona sporočeno lastnikom časopisja, naj se pridružijo kampanji za vrnitev "dobrih časov". O dviganju cen na borzah pišejo dolgovezne članke in poročila polna optimističnih prerokovanj. Lahkoverni ljudje so že pričeli misliti, da se nahajamo na pragu nove prosperitete. Washington pa je v skrbeh, dali bo mogoče vzdržati to igro in bajko do volitve. Če se zruši prej, bo nastal silen glavobol.

Trgovinski dogovor med Anglijo in dominioni

Kanada revidirala svoje stališče in s tem preprečila polom imperialne konference

Ottawa, Kanada, 19. avg. — Velika Britanija in njeni dominioni so se po enomesečnem prerekanju zedinili na program trgovinskih prednosti, kar naj bi poživelo industrijske in druge aktivnosti in ustvarilo podlago za vrnitev prosperitete v dežele britskega imperija.

Kanadski premijer Bennett je izjavil, da je treba spraviti v sklad le nekatere tehnične izraze v dogovorih, kar se bo zgodilo danes, nakar bo konferenca lahko zaključila svoje delo v soboto.

Vprašanje ruskega dumpinga, ki je nekaj dni ogražalo konferenco, je bilo zadovoljivo rešeno. Kanada, ki je zahtevala od reprezentantov Velike Britanije zagotovila, da bo slednja podvzela potrebne korake proti ruskemu dumpingu, se je podala. Premijer Bennett se je moral zadovoljiti z izjavo, ki je naglašala, da bo Velika Britanija nastopila proti škodljivi konkurenci na trgih britskega imperija.

Zvedelo se je, da je bil Bennett prisiljen revidirati svoje stališče, ker so ga zapustili kanadski industrijci, na katerih podporo se je zanašal. Reprezentanti Velike Britanije so tekom razgovorov večkrat poudarili, da ne morejo kršiti obstoječih trgovinskih pogodb s Sovjetsko unijo.

Senator Davis obtožen

New York, 19. avg. — Senator James J. Davis iz Pennsylvanije, bivši delavski tajnik v Coolidgevem in Hooverjevem kabinetu, je bil poleg šestih drugih včeraj po veleporoti obtožen kršenja zakonov proti loteriji.

Obtožnica vsebuje osem točk, ki se vse nanašajo na kršitev zakonov proti loteriji, katero je vodila podporna organizacija Moose. Davis je bil istočasno generalni direktor te organizacije in član predsedniškovega kabineta.

V slučaju, da bo Davis spoznan krivim, ga čaka maksimalna kazen dve leti zapora in plačitev globe $1,000.

RUDARSKI STAVKARJI INVADIRALI TAYLORVILLE

Do pričakovanih spopadov med stavkarji in oboroženimi stražami ni prišlo, ker so slednje odstranile barikade. Vojaštvo pripravljeno na pohod v stavkovno okrožje. Stavka se širi in več premogovnikov je ustavilo obrat

Rockford, Ill., 19. avg. — Štiri kompanije narodne garde so danes zapustile taborišče Grant in odšle proti Springfieldu in Decaturju. Nastanile se bodo v tamošnjih vojašnicah, kjer bodo čakale na nadaljnja povelja. V stavkovno okrožje bodo poslane le, ako se bo avtoritetam zdela taka akcija potrebna.

Taylorville, Ill., 19. avg.—Deset tisoč rudarskih stavkarjev je včeraj dospelo v Taylorville. Odločili so se za piketiranje premogovnikov Peabody Coal Co., da pregovore na miren način rudarje, ki so se vrnili na delo, naj se pridružijo stavki.

Brigadni general Tom Hammond, ki je obiskal taborišča stavkarjev, je izjavil, da se slednji zadrže mirno in da ni nobene potrebe za vojaško intervencijo.

Do včeraj zjutraj je izgledalo, da bodo prebivalci Taylorvilla preprečili invazijo stavkarjev s silo, toda kasneje, ko so se tudi rudarji v Toveyju pridružili stavkarjem, so deputiji, katere je mobiliziral šerif Wieneke, odstranili barikade, ki so zapirale ceste proti Taylorvillu. Nihče ni oviral stavkarjev pri njihovem pohodu.

Štirje premogovniki Peabody Coal Co. so morali prenehati z obratom, ko se je krog 900 rudarjev odzvalo apelu stavkarjev in se jim pridružilo. Stavkarji so včeraj izvolili publicijski komitej, ki je potem podal izjavo, v kateri je rečeno, da je njihov namen pregovoriti rudarje na opustitev dela kot protest proti redukciji dnevne mezde na pet dolarjev. Dalje pravi komitej, da ne bodo skušali organizirati nove unije. Vsi stavkarji so člani United Mine Workers of America in njihovo gibanje je naperjeno proti mezdni lestvici, katera je bila na dvakratnem glasovanju odklonjena.

Canton, Ill., 19. avg. — Tukajšnji rudarji, ki so stalno delali na podlagi stare mezdne lestvice, so se včeraj pridružili stavki, ko je dospelo krog štiristo stavkarjev pred premogovnike in apeliralo na rudarje, naj odložé orodje.

Deportacije mehiških vojakov

Mexico City. — Vojaške avtoritete, ki vodijo kampanjo proti radikalni propagandi v armadi, so te dni poslale nadaljnih 27 vojakov v kaznilniško kolonijo na Islas Marias ter deportirale večje število tujezemcev na Kubo.

Sorodniki niso smeli obiskati vojakov, ki so bili odpeljani na kaznilniški otok, in nihče ne ve, koliko časa bodo zaprti v ječah.

Piccard dosegel nov rekord

Dvignil se je deset milj nad zemljo in se srečno spustil na tla v Italiji

Densenzano, Italija, 19. avg. — Profesor Auguste Piccard, belgijski znanstvenik, in njegov asistent Max Cosyns, sta se sinoči brez vsake nezgode spustila na zemljo v bližini tega mesta, potem ko sta s svojim balolom dosegla višino več kot deset milj, višino, v kateri ni bil prej noben človek.

Učenjaka sta se nahajala 16,000 čevljev nad spodnjo plastjo stratosfere. Nahajala sta se v prostoru, ki je dvakrat višji kot najvišji vrh himalajskega gorovja.

Višina, katero sta osegla, je znašala 17,000 metrov (55,774 čevljev). Pri prvem poletu v stratosfero lansko leto je Piccard dosegel višino 51,793 čevljev.

"Zadovoljna sva s svojim poletom", je dejal Piccard ljudem, ki so ga obkolili, ko je pristal s svojim balonom na tleh. "V višini, katero sva dosegla, prevladuje velikanski mraz. Mislim, da je bila temperatura 80 stopinj pod ničlo".

Piccard, ki se je nastanil v tukajšnjem hotelu, trpi na ozeblini. Predno je odšel spat, je še z balkona pozdravil množico, ki se je zbrala pred hotelom. Stavljenih mu je bilo več vprašanj, toda dejal je, da ne more odgovarjati nanje, ker je preveč izmučen. Obljubil je, da bo odgovarjal na vprašanja, ko se naspi in spočije.

Konferenca železniških magnatov

Poročilo se glasi, da bodo zahtevali nadaljnje mezdne redukcije

Chicago, 19. avg. — Izvršni uradniki dvajsetih ameriških železnic so se včeraj tukaj zbrali na konferenci, kjer so razpravljali o nadaljnjih redukcijah mezde na železnicah. O sličnem načrtu so prejšnji teden debatirali v New Yorku.

Na konferenci so bili zastopani direktorji vseh velikih železniških sistemov. Odklonili so komentar v zvezi s poročilom, da so na svoji konferenci v New Yorku sprejeli načrt, ki določa redukcijo mezde za 25 odstotkov. Iz zanesljivih krogov se poroča, da je bila vest o nameravani redukciji, ki je prišla iz New Yorka, resnična. Mnenje prevladuje, da bodo 1. septembra uprave železnic naslovile na železniške unije zahtevo za reduciranje mezde.

Prvo redukcijo za deset odstotkov so železniške unije odobrile v prošlem januarju. Takrat se jim je obljubovalo, da bodo železnice uposlile več delavcev, kar naj bi bilo nekakšno nadomestilo za redukcije. To se ni zgodilo in odslovitve železničarjev se nadaljujejo.

Gotovo je, da bodo člani železniških unij vodili močno opozicijo proti redukcijam, kajti situacija je danes povsem drugačna kot je bila v času prve konference, ko so železničarji sprejeli redukcije brez velikega odpora.

POLITIČNO PREBUJANJE DELAVSTVA V KANADI

Ustanovili so novo federacijo za združenje raznih delavskih in farmarskih skupin, ki sprejmejo njen program

Calgary, Alberta. — Na konvenciji zastopnikov delavskih, farmarskih in socialističnih organizacij je bila ustanovljena Cooperative Commonwealth Federation, katere namen je združiti v eno stranko vse farmarske in delavske skupine, ki streme za dosego nove družbe.

Konvencija je bila reprezentativna skupščina vseh kanadskih delavcev in farmarjev. Za predsednika federacije je bil izvoljen socialistični voditelj in poslanec J. S. Woodsworth, za tajnika pa Norman F. Priestley, podpredsednik United Farmers Alliance.

Soglasno je bila sprejeta sledeča platforma, ki določa politične in ekonomske smernice federacije:

1. Reorganiziranje človeške družbe na podlagi planirane socialne ekonomije v področju produkcije, distribucije in izmenjave vseh dobrin in "services'.

2. Socializiranje bančnega, kreditnega in finančnega sistema dežele uključivši podržavljenje, razvoj in obratovanje javnih naprav in naturnega bogastva.

3. Protektiranje delavcev in farmarjev pred izgubo domov.

4. Ohranitev in rastegnitev obstoječe socialne legislacije in pripomočkov ter zadostno zavarovanje farmarjev proti slabi letini in vseh slojev proti bolezni, poškodbam, starosti in brezposelnosti.

5. Enake socialne in ekonomske prilike za vse, brez razlike na spol, narodnosti ali vere.

6. Negovanje in podpiranje vseh zadružnih podjetij, ki vodijo k uresničenju kooperativne človeške družbe.

7. Socializiranje zdravništva.

8. Dolžnost zvezne vlade je, da prevzame odgovornost do brezposelnih in jim preskrbi delo ali zadostna sredstva za življenje.

Vse organizacije in skupine, ki sprejmejo ta program, se lahko pridružijo novi organizaciji, ki bo delovala politično in ekonomsko. Njeni sponsorji upajo, da se bo iz tega gibanja razvila enotna in močna stranka farmarjev in delavcev.

Stavka čevljarskih delavcev

Haverhill, Mass.—Krog šesto delavcev je zastavkalo v treh čevljarskih tovarnah, ker so lastniki odredili nove mezdne redukcije. Tovarnarji so sedaj zagrozili, da bodo premestili svoja podjetja v druga mesta, ako se stavkarji takoj ne vrnejo na delo.

—Federated Pictures.

Kaj razpravlja governer Roosevelt, demokratski predsedniški kandidat, z Johnom J. Raskobom (levo) in Vincentom Astorjem (desno), ki sta ga obiskala v njegovi palači v Albanyju? Raskob je finančni "angel varuh" demokratske stranke.

Farmarska stavka se širi

Farmarji iz drugih držav so se pridružili gibanju farmske organizacije v Iowi

Sioux City, Ia., 19. avg. — Farmarska stavka je postala bolj učinkovita, ker so se gibanju pridružili tudi farmarji iz Nebraske in South Dakote. Slednji so blokirali ceste, ki vodijo v Sioux City, ter tako preprečili uvoz poljskih produktov na trge.

Stavkajoči farmarji so člani National Farmers' Holliday asociacije, ki je odredila to gibanje z namenom, da zviša cene poljskim produktom. Farmarji menijo, da se bodo cene dvignile, ako ne bodo pošiljali produktov na trge.

V Boonu, Ia., so farmarski piketi ustavili truk, ki je vozil mleko. Truk so prekucnili v jarek, vozniku pa zagrozili z nasiljem, ako se takoj ne vrne domov. Do sličnih incidentov je prišlo v več drugih krajih, kjer so farmarji zabarikadirali ceste.

Španija odredila deportacije plemenitačev

Krog tristo članov španske aristokracije in drugih bo poslala v Afriko

Madrid, 19. avg. — Ladja Espana V. bo v kratkem odplula proti vročemu obrežju Afrike. Na krovu bo imela krog tristo potnikov, med temi 92 članov stare španske aristokracije, ki so sodelovali v revolti, katero je vodil general Jose Sanjurjo in katere cilj je bil strmoglavljenje republike.

Vlada je odredila deportacije na podlagi odredbe, katero je izdalo ministrstvo za obrambo. Odredba daje oblast ministrstvu, da lahko določi kazni za upornike, ki se mu zde najbolj primerne.

Na včerajšnji seji skupščine je bila sprejeta z 262 proti 14 glasovom predloga, ki določa konfiskacijo lastnine plemenitašev, ki so sodelovali v monarhistični revolti. Premijer Azana je v strastnem govoru urgiral poslance na sprejetje predloge. Silno je napadal aristokracijo, ki se je dvignila proti republiki. "Vlada ima v smislu ustave moč, da lahko konfiscira lastnino tega razreda", je dejal Azana. "To bomo sedaj storili. Gledali bomo, da se aristokracija ne bo nikdar več dvignila proti republiki."

Poslanci so Azanov govor burno pozdravili, ker jim je bilo jasno povedano, da mora vlada, ako se hoče vzdržati na krmilu, ščititi pridobitve revolucije.

Rudarska stavka v Alabami

Nad petsto rudarjev se uprlo redukcijam

Nyota, Ala. — (FP) — Tristo rudarjev je zastavkalo proti Moss-McCormick Coal Co. kot protest proti redukciji mezde za 15 odstotkov. Tem se je pridružilo dvesto rudarjev, ki so bili uposleni v premogovnikih Republic Steel korporacije.

Nepokoj med rudarji narašča in izgledi, da se bo stavka razširila tudi na druge naselbine. Družbe silno izkoriščajo rudarje, ki so prisiljeni kupovati v kompanijskih prodajalnah, kjer je cena veliko višja kot v privatnih. Goljufajo jih tudi pri tehtanju premoga. Državni zakon sicer določa, da morajo rudarji imeti svojega nadzornika pri tehtnici, toda operatorji se ne zmenijo za to, državne avtoritete pa ne preganjajo kršitelijev. V nekaterih krajih prejemajo le dva dolarja za deset ur dela na dan.

'PRIVATNA INICIATIVA' IN ZAVAROVALNICE

V 20 letih so naredile 54 milijonov profita od delavskih poškodb v Massachusettsu

Worchester, Mass. — (FP) — Odkar ima država Massachusetts odškodninski zakon — od leta 1912 —, so zavarovalne družbe "zaslužile" že 54 milijonov dolarjev. Njih tekoči profit znaša na leto 5 milijonov od zavarovanja delavcev proti poškodbam.

To je cena, katero plačuje država (podjetniki in delavci) za privilegij, katerega je dala privatnim zavarovalnicam. O njih ciganjenju je govoril na konvenciji državne delavske federacije njen legislativni zastopnik Robert J. Watt.

Ta ogromni profit je mogoč radi visokih cen, katere računajo zavarovalne družbe, in pa vsled skubenja poškodovanih delavcev. V Ohiu, kjer državna komisija upravlja odškodninski zakon, je n. pr. cena za zavarovanje železostavbinskih delavcev 3.5%, v Bostonu pa 20%.

Na drugi strani pa zavarovalne družbe izžemajo poškodovane delavce potom sviječ. Običajno se z njimi pogajajo za neko vsoto, za čimnižjo odškodnino. Ako je poškodovanec noče sprejeti, mu družbe dajo alternativo, naj gre pa na sodišče. In tožiti se z mogočnimi zavarovalnicami se pravi boditi z bikom.

Vse to omogoča privatnim družbam, da delajo na eni strani velike profite, na drugi pa dajejo velike popuste podjetnikom. V nekem slučaju je ta popust znašal 96% in to največ na račun poškodovanih delavcev.

Na konvenciji federacije je bil navzoč tudi državni zavarovalninski komisar E. S. Cogswell ki naj bi "nadzoroval" zavarovalne družbe. Obtožen pa je bil zanemarjenja in nesposobnosti. M. J. Flyn od novinarske unije ga je prisilil, da je priznal, da so zavarovalne družbe nesolventne, vendar pa zavarovalninski department ne stori ničesar napram njim in jim dovoli nemoteno poslovanje. Nesolventnost prikrivajo s tem, da drže v knjigah še vedno fikcijske cene svojih investicij — delnic in bondov.

Državna federacija že več let deluje na tem, da država prevzame zavarovanje delavcev v svoje roke, slično kot v Ohiu. Konvencija je tudi odglasovala za odpoklic sedanjega državnega zavarovalninskega komisarja.

Sodišče poseglo v proces proti županu Walkerju

Albany, N. Y., 19. avg. — Župan Walker se je zatekel na sodišče, kjer bo nadaljeval bitko za svoje politično življenje. Med tem, ko se je zaslišanje o obtožbi, katero je proti Walkerju naperil Samuel Seabury, nadaljevalo, je župan izvojeval na državnem vrhovnem sodišču odlok, ki prepoveduje takojšnjo odstranitev župana iz njegovega urada. Odlok, ki ga je izdal član vrhovnega sodišča John T. Loughran, določa, da mora governer Roosevelt danes predložiti razlog glede nadaljevanja procesa proti Walkerju. V peticiji, ki jo je župan predložil sodišču, je rečeno, da mu je governer zanikal priliko, da bi nastopil v svojo lastno obrambo in da je tudi drugače postopal pristransko.

Kompanije so pričele z evikcijami rudarjev, ki so aktivni v unijskem gibanju. Magnatom pomagajo tudi avtoritete in nedavno je šerif okraja Sayerton razbil rudarski shod, ki je bil sklican v svrho organiziranja rudarjev.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (July 31, 1932), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Chicago in Dunaj

Čikaški župan Tone Čermak, češki imigrant, je zdaj v Evropi, kjer je obiskal med drugim svoj rojstni kraj na Češkem in tudi Dunaj. Kakor poročajo, si je Čermak ogledal na Dunaju mestne stanovanjske hiše, ki so že znane vsemu svetu; te hiše je zgradila dunajska socialistična uprava za delavce, ki so prej bivali v slumih, najslabših podrtinah. Čez 60,000 delavskih družin je že nastanjenih v teh palačah, ki imajo stanovanja s tremi ali štirimi sobami, od katerih delavske družine plačujejo po tri dolarje mesečne stanarine mestu, a še vedno zidajo nove. V teh hišah so skupna kopališča in perilnice, skupne dvorane za zabave, skupna igrališča za otroke in lepa, prostorna dvorišča. Te stanovanjske palače za delavce so ponos Dunaja in vsa večja evropska mesta jih skušajo posnemati; tudi v Ljubljani je majhen posnetek.

(Urednik Prosvete si je ogledal omenjene hiše na Dunaju leta 1930 in torej ve kaj piše.)

Poročilo pravi, da se je župan Čermak zanimal za delavske hiše na Dunaju in dejal je, da bi on rad videl, da se kaj takega naredi v Chicagu, pripomnil pa je, da "se boji, da bi privatne hiše v soseščini takih javnih stanovanj trpele na vrednosti".

Chicago je večje kot Dunaj, večje po površini in prebivalstvu, večje po industrijah in več je delavcev; veliko bogatejše je, ima več dohodkov — obenem pa je veliko grše. Čikaški pas "slumov" — starih, umazanih in napol podrtih bajt — kjer stanujejo skoro izključno družine bednih imigrantov in črncev, kolikor ni teh razvalin praznih, menda nima para na svetu, razen morda v New Yorku. Londonski "slumi", katerih žalostna slava je znana po vsem svetu, so večji, a niso tako grdi. Čikaški "slumski" pas, ki oklepa downtownski distrikt, glavni in najbogatejši del mesta, je prava sramota za mesto.

Nekoč so bile v tem pasu čedne rezidence in prodajalnice. Zgrajene so bile po velikem požaru leta 1871 in ker se je takrat mesto naglo širilo na vse tri strani (jezero je četrta stran), so zidali hitro. Bogatejši sloji so se vidoma umikali v predmestja, ki jih je mesto goltalo drugo za drugim, prvotni rezidenčni pas so pa obljudili delavci imigranti in zamorci; vmes so zrasle tovarne in skladišča med mrežami železniških tirov. Danes je ta pas tovarniški, hiše pa, kolikor jih niso izpodrinile tovarne in komercialna poslopja, so ostale, kakršne so bile; nihče jih ni obnovil. Zdaj razpadajo. Med njimi je mnogo lesenih škatel, ki nudijo jako odurno sliko. Najbednejši delavski in kramarski sloji v mestu so tam naseljeni. Odkoderkoli se pelješ v glavni del mesta ob jezeru, moraš iti skozi ta pas in mimo teh razvalin.

Župan Čermak je videl razliko med Chicagom in Dunajem. Videl je, kako je Dunaj rešil svoj stanovanjski problem in kako se ta rešitev mestu dobro izplačuje in koliko koristi revnim delavcem. V Chicagu ne dobiš stanovanja tudi v najgrši bajti za tri dolarje mesečno — na Dunaju ga dobiš v sijajni palači. Vse to je naš župan videl in tudi priznal, da je to dobro.

Ampak Čermak noče videti glavne razlike. Dunajski delavci imajo cenena mestna stanovanja zato, ker so si takoj po vojni izvolili lastno, socialistično mestno vlado. Ta skrbi za dunajske delavce — nihče drugi. Cesarski Dunaj ni poznal tega, delavski Dunaj pozna. To je velika razlika. Čikaški delavci nimajo takih stanovanj, ker nimajo svoje mestne uprave — in nikdar ne bodo imeli takih palač, dokler ne postavijo socialistov v mestno hišo!

Župan Čermak je pohvalil dunajske delavske hiše in rad bi videl, da bi take hiše nadomestile grde čikaške "slume" — ali on jih ne bo videl. Saj je sam rekel, da se "boji, da bi take hiše zmanjšale vrednost privatnih poslopij v soseščini." Tega mnenja v bistvu so bili vsi dosedanji čikaški župani in to je vzrok, da čikaški bogatini ne plačujejo pravičnih davkov, da je mestna blagajna prazna, da je mesto zadolženo do grla in da grdi "slumi" sramotijo Chicago, brezposelni delavci pa danes pobirajo odpadke živil po smetiščih.

Chicago potrebuje delavskega župana in delavski mestni svet. Tedaj bo imelo dovolj dohodkov in lahko bo postavilo delavske stanovanjske palače z nizko stanarino in "slumski" pas bo izginil. Ne prej! Kolikor časa bo mestna vlada služila magnatom, toliko časa ne more sigžiti delavcem.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Naši delavski kandidati

Kenosha, Wis. — Čakanje na prosperiteto je dalo starim kenoškim socialističnim veteranom priliko, da so izpolnili celo listo kandidatov. Sedaj pa je na delavstvu ležeče, da jih podpre z glasovanjem. Stari pregovor več ne drži, da bi samo tisti, ki se že "drže", bili izvoljeni, ali pa: bi volil, če bi bilo kaj izgleda na zmago. Naši kandidati so skoro vsi rokodelci in člani Ameriške delavske federacije.

Kot je rekel v javnem govoru senator T. Duncan, da je sramota za delavce, da volijo za takega zastopnika kot ga imamo mi sedaj v Madisonu, kateri ni v tolikih letih niti ust odprl za korist delavcev, ampak pripušča farmarskim zastopnikom, da kaj ukrenejo za tovarniške delavce. Iz tega se pač lahko vidi, da so farmarji bolj pametni in previdni koga volijo v državno postavodajo za svojega zastopnika. Tako je povedal omenjeni senator, ki seveda našega zastopnika dobro pozna.

Sedaj pa imamo za tisto mesto delavskega kandidata, tako tudi za druga mesta. Delavci pa vsi kot eden glasujte za delavske kandidate. Meni se zdi, da je sploh nemogoče, da bi kdo drugi delal za delavce, ako ne spada našemu razredu, oziroma je postavljen po vladajočem razredu. Za državnega senatorja kandidira Edward Weston, za poslanca v državni zakonodaji v 1. distriktu je John Martin, v 2. distriktu Clifford Bellows, za klerka okrožnega sodišča Leonard Malson, za distriktnega pravnika Kuehnl, za šerifa Gilbert Techner, za okrajnega blagajnika L. W. Fowler, za občinskega slugo J. H. Birchar, za okrajnega klerka Martin Schmidt in za mrliškega oglednika Harry Bahrke.

Kako delajo sedaj z delavci, vemo pač najbolj mi sami, ker smo tudi sami najbolj skusili na vseh koncih in krajih. Kdor čita delavsko časopisje, bo vedel kako voliti in komu oddati glasove. Dovolj krivic smo že pretrpeli, sedaj se pa odločimo, da jih odpravimo s tem, da postavimo v javne urade sami svoje lastne zastopnike, ki bodo resnično delavski zastopniki, kateri bodo vselej in povsod delali za interese delavstva. Zato pa volite vsi socialistični tiket!

Frank Turk.

Prodani majnarji

W. Frankfort, Ill. — Čakal sem, da se bo morda kdo drugi oglasil o našem položaju na polju premoga, pa ni nič. Na 30. julija je naš gospod Walker, izdajalec rudarjev, sklical shod v Johnston City. Udeležba je bila velikanska, od 10 do 15 tisoč mož. Vse je imel dobro pripravljeno in tudi na radio bi bil govoril, da bi ga tudi drugi slišali. Toda glej ga vraga! Premalo telesne straže. Trije z njegove strani so začeli govoriti, pa ni mogel nobeden skončati, Walker pa še poskusil ni govoriti, tako žvižganje in vpitje je bilo med množico. Kmalu je seveda bilo vse končano.

In tako se je Walker podal v svoj avto, nanj pa so letele razne opazke in zbadljivke, ženske in otroci so ga pa obmetali z blatom in prahom, medtem pa so mu pred nosom držali napis z besedilom: "6 ur dela, 5 dni v tednu in nobene redukcije mezd". Nekdo mi je pravil, da bi ga množica pohodila, da ni imel poleg sebe straže.

Tri dni po tem dogodku je Walker spet imel govor, to pot pa se je bolj pripravil, kajti med navzočimi je mrgolelo policajev, ki jih je bilo baje več kot poslušalcev. Dne 7. avgusta pa je prišel sem še drugi izdajalec premogarjev — Lewis. Bil je dobro sprejet — od mestnih mož, srečen pa je bil straže, ki je štela več mož kot majnarjev. Nisem šel poslušat, slišal pa sem, da je precej po inozemcih krcal, ker da smo mi največ krivi tega, da majnarji ne gredo na delo. To rad verjamem. Ako bi bili tudi Amerikanci tako kot smo mi tujezemci, bi on že pred desetimi leti zletel iz urada. Amerikanec pa se prej ne zave, dokler mu voda v grlo ne teče.

Dovolj jasno se je zadnje dni pokazalo, da sta naa Lewis in Walker prodala. Še ena taka kupčija spomladi pa bo šla premogarska unija tudi v Illinoisu in Indiani. Imeli smo razne dobre govornike, Lewis pa si je na vse načine prizadeval, da bi mi glasovali za pogodbo. Iz svojega urada je vsakemu premogarju poslal posebno pismo in nas silil, naj volimo za pogodbo ter da se vrnemo na delo.

Potem se je pokazalo, da so po volitvah pri štetju glasov mnogo teh ukradli in krivično izjavili, da je volitev izpadla v prid pogodbe. Taki voditelji, ki delajo proti delavcem, niso vredni nič. Njim je le za nagrade, ki jih dobe od kompanij, pa prodajajo premogarje. Povedati moram tudi, da westfrankfortski trgovci niso z nami, ker nočemo sprejeti nove pogodbe. Jaz sem za staro mezdo, pa tudi če jem samo enkrat na dan.

John Smodila.

Z obiska po premogarskih naselbinah

Cleveland, O. — Po desetih letih sem se odločil, da obiščem kraje, v katerih sem stanoval in jih obhodil pred desetimi leti. Vabilo na avto-turo sem dobil od Johna Lokarja ml., da skupno obiščeva južnovzhodne države.

Odkurila sva iz Clevelanda dne 1. julija po državi Ohio proti jugu. Ko prekoračimo ohijsko mejo, pelje cesta skozi majhni del države W. Va., nakar sva dospela v državo Penno., v kateri pridemo v mesto Washington, Pa. V mestu se nahaja nekaj tovarn ter v okolici so premogorovi. Skozi mesto sva se peljala ob 4. zjutraj. Videl sem rudarja, ki je šel na delo v rudnik. Nagovoril sem ga, da kake razmere so po rudnikih, zakaj gre tako zgodaj na delo? Pojasnil mi je: "Imam kamenje v prostoru, katero mi bo vzelo ves dopoldan, potem bom mogoče zaslužil en dolar danes, zato grem tako zgodaj." Nato doda, da ni sedaj nobene restrikcije glede delovnih ur, da je vse prosto, samo zasluži se ne nič. To mi je dalo povod, da sem obrnil več pozornosti premogarskim naselbinam.

Tako prideva v državo W. Va. Cesta pelje ob Monangahela reki v mesto Morgantown, W. Va., katero je središče premogovne industrije. Okolica je zelo bogata na premogovni plasti in svoječasno je bil tu tudi precej dober zaslužek, kar pa se je zelo spremenilo, tako da na prvi pogled zgleda kakor po vojni na Primorskem v tolminskem okrožju. Dela ni, stanovanja po naselbinah sestojijo večinoma le iz ene ali dvesobne koče, katere so že večji del v razsulu. Ljudje tavajo sem in tja zamišljeni, potrti, brez vsakega načrta za bodoče, čakajoči izboljšanja kar je pa težko pričakovati.

Iz Morgantowna pelje cesta naprej v mesto Kingwood, W. Va., ob kateri so pred časom obratovali premogorovi zelo dobro, sedaj je pa že skoro vse docela opustošeno in ljudje so se že večinoma izselili, le tu in tam se še kateri preživlja od male farme. Saj na večje farme ni misliti, ker so kraji preveč kamniti. Zatem se pričenjajo odpirati prijazne doline države Maryland, koder se razprostijo lepe farme. Ob vznožju prijaznih gričev leži mesto Oakland, Md., ki je zelo prijazno mestece z lepo okolico in ni po depresiji hudo prizadeto. Nato pelje cesta navzgor zopet v W. Va., na vrh Backbone gorovja skoz Fairfax, kjer je mlin za kamnje, katerega stavijo pod kolesja motorjev kakor tudi za konstrukcijo cest. ("Lindy" je hotel tistega zmletega kamenja kar v "rumble seat" naložiti, da bi posul igrišče pri Slov. del. domu v Collinwoodu, pa se je zbal teže na pnevmatike).

Takoj zraven je naselbina Fortythree, kjer so imeli preje svoje svečanosti pripadniki verske sekte "Sveti valjači". Cerkve ni več, in tudi ostale hiše so podrli, razen ene, v kateri stanujejo delavci, ki pobirajo ostali les podrtih hiš. Nato bo kraj zopet padel v primitivne čase. Tri milje nato je središče vzhodnega premogovnega okrožja, mestece Thomas, W. Va., katerega okolico lastuje Davis Coal & Coke Co. Ta kraj je znan marsikateremu Slovencu, ker je že stara naselbina in tudi sedaj še stanuje nekaj naših ljudi v njem. Svoječasno je trgovina dobro uspevala, Slovenci so imeli tudi svojo zadružno prodajalno, katera je pa prepadla še v "dobrih časih" vsled slabega vodstva ter konkurence privatnih trgovin. Sedaj pa je vse mrtvo, polovica trgovskih lokalov je praznih, ker premogorovi ne delajo, od katerih je mesto odvisno.

Tri milje naprej od Thomasa je mesto Davis, W. Va. Svoječasno se je tu nahajala lesna industrija, v okolici so bili veliki gozdovi, kateri so pa sedaj popolnoma izsekani. Tovarni papirnica in millwork sta podrti, ljudje so brez zaslužka, le malokateri napravi kak dolar v bližnjih rudnikih. Tam je še precej Slovencev, obstoja še tudi društvo SNPJ in društvo JSKJ. Bodočnost zelo slabo izgleda, ker gozdovi so izsekani, torej les ne bo dorastel še prihodnjih sto let, za farmarstvo pa ni preveč primerno podnebje, ker je kratko poletje. Zemljo v okolici lastuje David Coal & Coke Co. in federalna vlada. Za te ljudi bi bil edini izhod, da bi se v bodoče še preživljali, ako bi vlada dala ljudem zemljo na razpolago v obliki "homestead", kar je primernega. Tudi tukaj je cvetela pred časom privatna trgovina, posebno kdor je bil ozkosrčen je dobro izhajal, ker zapraviti se je dalo in kakor tudi skupiti.

V okolici Thomasa je še več naselbin, katere lastuje Davis Co. Obiskal sem Pierce in Coketown; našel sem še precej poznanih rojakov. Z delom je slabo. Rudnik št. 39 je zaprt in št. 40 dela po en do dva dni na teden, pa še takrat se zasluži komaj eden do dveh dolarjev, tako da je zelo težak obstanek za družine, ker ta mizerija traja že tako dolgo in so tudi prihranki že pošli. Ljudje so navezani kupovati v kompanijskih trgovinah, kjer je pa vse dražje. Ogledal sem si cene raznim grocerijam, katere so od 30 do 40 odst. višje kot na primer tu v Clevelandu.

Ker je bil ravno plačilni dan, sem si ogledal tudi plačilne kuverte naših premogarjev in videl, da le malokateri dobi kaj gotovine v roke. Največkrat je zapisano spodaj: dolga toliko in toliko in toliko za streljivo in rent. Samce odpuščajo od dela. Stanovanja so opustošena, ker se kompanija ne briga za delavce. Brezposelni dobivajo podporo iz kompanijskega relief fonda po dva dolarja na teden, pa ne v gotovini, ampak v obliki živil, katerim zaračunajo visoko ceno. O organizaciji ni sluha, vse nekam pričakuje avtomatičnega izboljšanja. Slovenci kljub silni mizeriji, so še vedno gostoljubni in vesele narave povsod, česar nisem pričakoval.

Nadalje smo vzeli črto proti Parsons, W. Va., mimo prostora, kjer so zvrnili stavkarje leta 1922 in kjer je bil ubit tudi en Slovenec, član društva št. 29 SNPJ. Bilo je več ranjenih. Ceste so izpopolnjene precej dobro, vožnja je zelo romantična, posebno skozi Backbone gorovje, katero meri 3840 čevljev nad morjem. Posebnost je ta, da vodi cesta 7 milj navkreber prav na vrh in marsikateri avto se mora "oddahniti" predno dospe na vrh.

Okrožja Philippi, Clarksburgh in Fairmont so ravno tako prizadeta. Tu in tam se opazi še malo življenja, po nekod se vidi pa le še samo sledove človeštva ob samovanju podirajočih se hiš. Mlajša generacija se je izselila v mesta in na farme, starejši so pa prepuščeni sami sebi in stopajo z vsakim dnem v večjo revščino, zastonj pričakujoč izboljšanja.

Da bi se premogovna industrija izboljšala, ni pričakovati tako dolgo, dokler se ne najde v premogu kaka nova kemična obratovalna vrednost poleg goriva. Elektrika in plin sta izpodrinila premog s trga ter ga nadomestujeta tako dobro, da ni pričakovati, da bi se v prihodnje še uporabljal pri strojih in plavžih. Zato se bodo morali premogarji enostavno izseliti v druge industrije, ali pa se oprijeti farmarstva. V splošnem se dobi med premogarji še vedno zavedne rojake, seveda ako upoštevamo okoliščine, kakšno priliko imajo zasledovati svetovno politiko, ker s časopisjem so omejeni, ker jim ne dopuščajo finančne razmere. Drugo je tudi to, da so ti ljudje doživeli zadnja leta veliko razočaranja po delavskih voditeljih ter tako postali nezaupljivi napram vsakemu. Na misel mi je prišlo, kako moramo ponujati literaturo našim ljudjem tu v Clevelandu, ko imamo na razpolago čitalnice in razna kulturna društva, pa jih tako slabo obiskujemo. Kako bi bilo zaželjeno pri teh ljudeh, pa nimajo prilike do podučnih knjig in časopisov.

Naši časopisi bi morali biti vsekakor bolj razširjeni po teh krajih, posebno Prosveta, katera prinaša splošno štivo, je priporočljiva, ker človek vedno potrebuje učenja, da mu je mogoče zasledovati kaj se godi poleg nega kar dosti koristi v življenju ter dela človeka stabilnega. Ako bomo šli s standardom in civilizacijo kar le vedno nazaj, se je bati, da pridemo zopet nazaj v primitivne čase.

Sedaj je čas, da proučujemo razmere, da kadar pride čas, da bomo znali staviti naše zahteve, ne da bi slepomišili ter se pustili izigravati brezvestnim politikom, ampak da bi postali osvobojeni izpod tega tiranskega sistema. Samo jamranje in klečeplazenje nam ne bo prineslo blagostanja, ker današnji kapitalizem ne pozna ljubezni do bližnjega. Le v izobrazbi je moč, katera človeku pribori njegove pravice.

Končno: razmere po krajih, katere sem obiskal, so se splošno poslabšale v zadnjih desetih letih, zato delujmo, da jih bomo v bodoče izboljšali! Najlepša hvala vsem rojakom za gostoljubnost, posebno pa hvala družini mrs. Mramor na Davisu, W. Va., za prijazno postrežbo.

Louis Kaferiej.

Naval brezposelnih v Chicagu na gnilo in drugačo pokvarjeno sadje in zelenjavo, ki jo trgovci zmečejo proč.

Sedma konvencija A. J. Z.

Duluth, Minn. — Članom in članicam Ameriške jugoslovanske zveze v Minnesoti in splošnemu jugoslovanskemu občinstvu. Sedmi letni sestanek Jugoslovanov v Minnesoti in konvencija Ameriške jugoslovanske zveze v Minnesoti se bo letos vršila v Eveletthu v City avditoriju v nedeljo dne 25. septembra ob 2. popoldne. Podrobnosti konvencije in o banketu, ki se bo vršil v Eveleth City avditoriju zvečer po zaključku konvencije, bo objavil v jugoslovanskih časopisih pripravljalni odbor v začetku meseca septembra.

Zatorej se prosi vse lokalne zvezine klube, da pošljejo imena delegatov in delegatinj glavnemu tajniku najkasneje do 10. septembra t. l., da se bodo imena priobčila v slovenskih in angleških časopisih.

Ker se bo konvencija bavila z zelo važnimi problemi, je upati, da bo vsak klub poslal polno število delegatov na sedmo konvencijo zveze.

John Movern, tajnik.

Naš sosed v vsemirju

Obraz Meseca poznamo deloma zelo natančno, a samo deloma, kajti 41 odst. njegove površine nam je nevidnih. Mesec se vrti namreč tako, da nam kaže vedno isto stran svoje površine in le zaradi nekih nihljajev vidimo tudi delček nasprotne strani, ki nam bo pa v ostalem popolnoma nevidna in neznana, dokler se človeški tehniki morda ne posreči izumiti vozila za polete v vesoljnost. Za sedaj se moramo zadovoljiti z vsekakor izdatnimi podatki, ki so jih o Mesecu dognali zvezdoslovci.

Nekoliko številk: Mesec je oddaljen od Zemlje 345,000 do 404,000 km; njegov premer znaša 3500 km, torej ogroglo tri enajstine zemeljskega premera. Njegova masa znaša končno okroglo 1 osemdesetinko zemeljske mase. Ozračja naš nebesni spremljevalec nima, ker je njegova privlačnost tako majhna, da bi ga ne mogel pridržati. Tudi vode nima in s tem temeljnih pogojev za kakšno organsko življenje. Le v globinah največjih žrel bi lahko živeli morda kakšni nizki organizmi (alge itd.) Površina Meseca je torej strahotna puščava peska, lave itd., vanjo so zajedeni stotine kilometrov široki lijaki, ki jih obdaja do 7500 m visoko gorovje. Mesec ima okrog 600 gora s preko 2000 m. Že s prostim očesom spoznamo gorovja — namreč svetle lise na Mesecu, temne lise pomenijo nižave. Gorovja na Mesecu so večinoma čudne, okrogle tvorbe s premerom do 300 km. Nešteto je takšnih "žrel", ki merijo 1 do 40 km v premeru. Prvotno so mislili, da so vulkanskega izvora, a zdaj prevladuje mnenje, da so nastali pod udarom padajočih meteorov. Celo na Zemlji, ki jo vendar zelo dobro ščiti ozračni plašč, imamo takšno, 1 km široko žrelo, ki so ga ustvarili meteori. To je Canion Diablo v Arizoni.

O razmerju med Mesecem in človekom še ne ve niti moderna znanost veliko povedati. V nekem oziru igra Mesec v praksi veliko vlogo, namreč v oziru plime in oseke, ki nastajata pod privlačnostjo Meseca. Nastoj obeh pojavov se da natančno izračunati in je za plovbo seveda izredne važnosti. Kako vpliva Mesec na vreme, o tem smo še zelo malo poučeni in je veliko vprašanje ali povzročajo Lunine mrene spremembe vremena. Znano je, da vpliva mesečina baje na "mesečnike", bolnike, ki imajo navado, da v spanju vstajajo in opravljajo stvari, o katerih ničesar ne vedo, ko se prebudijo. Tudi druge bolezni so baje pod vplivom Meseca. — Zelo važen je Mesec kot činitelj našega časovnega štetja. Še danes delimo svoje leto v "mesece", tedne itd. v glavnem na osnovi Luninih men.

Aforizmi

Vsa zgodovina človeštva je triumf neumnosti.

•

Sedanjost bi morala vedno služiti bodočnosti, ker so pa v vseh dobah ljudje pozabljali zaradi sebe na bodočnost, je sedanjost tako žalostna.

•

Človek je čudno blago; ko je že neštetokrat prodano, ga lahko še vedno prekupiš.

•

Če ne prisilimo časa, da nam služi, prisili on nas, da utonemo v njem. Čas ni samo galanten, temveč tudi rabljaten; na eni strani celi rane, da lahko seka na drugi nove.

•

Mnogi mislijo, da je vseeno, kar počno na svetu ter puščajo vse v nemar; seveda ne morejo razumeti, da je baš ta njihova pasivnost kriva, da ni boljše.

•

Metafizika nam najbolj prepričljivo dokazuje, da ima človek bujno domišljijo.

•

V vseh dobah je bil najčastnejši poklic slepiti ljudi, najsvetejša dolžnost ljudi je pa bila, da so se pustili slepiti.

•

Nekdaj je dejal filozof, da ve, da ničesar ne ve, dandanes pa vtepajo v glave ljudem, da ničesar ne vedo, ker ne smejo ničesar razumeti.

•

Stara modrost je, da zlo rodi zlo, nasilje pa nasilje, vendar še vedno hočejo odpraviti zlo z zlom in učiti laž v imenu resnice.

•

O stvareh, o katerih imajo ljudje nejasne pojme, se najčešče prepirajo. Zato se tudi toliko prepirajo o kulturi.

•

Ljubezen do bližnjega je bila vedno "nerentabilna", pač pa je bilo včasih dobičkanosno propagirati to ljubezen.

•

Nekateri "umetniki" se udajstvujejo predvsem le zaradi svojih imen, da se lahko podpisujejo na svoja dela in nedela.

•

Rimljani so dejali, da je človek človeku volk; dandanes bi to definicijo nedvomno spremenili, ker se je človek razvil tako, da je po svoji sebičnosti podoben kruleči domači živali.

Hipernik

Američanom se je že pred delj časa posrečila neka nikljeva zlitina, ki je tridesetkrat bolj magnetična od železa ali jekla. Hipernik, tak se imenuje nova tvarina, ki bo nedvomno igrala še veliko vlogo v elektrotehniki, se zdaj že industrijsko izdeluje in predelava kakor vsaka druga kovina. Iz pet ton težkih klad se valjajo plošče, palice in tenka pločevina, kakršna se rabi v gradnji električnih strojev.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

POŽARI IN POŽIGI

Velika požarna katastrofa v Stavči vasi na Dolenjskem. — Požari pri Tržiču in na Dravskem polju

Ljubljana, 1. avgusta.

Požar v Stavči vasi. — V nedeljo dne 31. jul. okrog 9. zvečer je izbruhnil požar v Stavči vasi, ki je uničil 8 stanovanjskih hiš ter okrog 20 gospodarskih poslopij. Požar je izbruhnil v listnjaku posestnice Julijane Kužnikove ter se je naglo razširil na domačije posestnikov Franceta Potokarja, Jožeta Vidmarja, Jožeta Jarca, Lavriča, Hrovata, Travnika, Špríca in Fabjana. Kakor hitro je izbruhnil ogenj, so opazili nekateri vaščani nekega moškega, ki je zbežal proti Žužemberku. Ta je najbrž podtaknil požar. Orožniki ga zasledujejo, vendar ni za njim nikakega sledu. Sicer so bili kmalu na mestu gasilci iz Žužemberka, Šmihela, Zagradca, Toplic in Novega mesta, vendar pa so zaradi hudega vetra omejili svoje delo le na to, da so obvarovali ostalo vas, ki bi bila sicer popolnoma pogorela. Vaščani in gasilci so reševali pohištvo in živino ter gasili ogorke, ki jih je veter raznašal po vasi. Omenjenim posestnikom je zgorelo skoro vse, pogorela je krma, letošnji pridelek ter tudi mnogo denarja, ki ga kmetje hranijo doma. Poža je zahteval tudi človeško žrtev: komaj 14 dni star otrok je podlegel opeklinam. Sredi pogorišča je sedela mlada mati z mrtvim otrokom v naročju. Vse pogorišče meri nad 50,000 kvadratnih metrov in gasilci so imeli mnogo dela, napornega dela, da so na vseh koncih omejevali ogenj. Ostali so na pogorišču še v pondeljek.

Škoda je ogromna in še zdaleč ni krita z zavarovalnino, ki je pri nekaterih posestnikih prav malenkostna. Zelo so prizadeti nekateri tudi, ker jim je pogorela gotovina, ki so jo hranili doma. Kužnikovemu sinu Francetu je pogorelo 3000 Din, ki jih je imel skrite v nekem sodu v kleti, posestniku Jarcu pa 8000 dinarjev, ki jih je imel na podu pod žitom.

Požar pri Tržiču. — Pri Sv. Ani nad Tržičem ima svoje posestvo in domačijo Pstotarjev Peter, invalid s številno družino. Komaj je spravil domov žito in seno, že ga je doletela nesreča. V nedeljo 31. julija zjutraj je nenadoma zagorelo gospodarsko poslopje. Vaščani in gasilci od Sv. Ane ter iz Tržiča so naglo prihiteli s svojimi brizgalnami ter začeli gasiti. Posrečilo se jim je, da so požar omejili, da so rešili propada stanovanjsko hišo Pstotarjevo ter sosedno Ankeletovo domačijo. Škoda je okrog 30,000 Din. Tudi tu mislijo, da je bil požar podtaknjen.

Pri Višnji gori je vasica Vrh in tamkaj ima Jera Škufca svoje majhno posestvo in šest otrok. Ko so v nedeljo popoldan sedeli vsi na trati pri kozolcu, je starejšemu sinu padel iz žepa užigalnik. Tega je kasneje našel petletni sinček ter se igral z njim. Zažgal ga je ter zanetil majhen ogenjček poleg kozolca, v katerem je bilo mnogo sena in krme ter vse zdaj požeto žito. Ogenj se je razširil naglo na kozolec ter ga uničil do tal. K sreči so preprečili, da bi ogenj uničil tudi sosednje gospodarsko poslopje, ki se je že vnelo. Škode ima siromašna bajtarica mnogo in težko jo bo krila.

Na Dravskem polju požiga neznan zločinec. Posebno v Župečji vasi je uničil že mnogo objektov. Ni dolgo tega, kar je pogorelo nekaj poslopij, in spet je požigalec zanetil v nedeljo zjutraj skedenj posestnika Antona Žunkoviča. Ogenj je zajel celo gospodarsko poslopje ter ga uničil do tal. Gasilci iz okoliških vasi so požar zatrli, preden se je razširil na sosedne objekte. Pogorelec ima okrog 40,000 Din škode.

Požar v Zgornjem Duplekú. — V Zgornjem Duplekú je pogorelo posestniku Jakobu Potočniku gospodarsko poslopje, v katerem je imel mnogo sena in krme. Poslopje je bilo krito s slamo, zato ni bilo mogoče ogenja zatreti in je poslopje v pol ure zgorelo prav do tal. Škode je precej.

Vlom v občinsko blagajno. — Vlomiti dandanes v kako občinsko blagajno, je precej zgrešen posel: redke so namreč občine, ki bi imele kake tisočake v blagajni. Pa vendar je neznan vlomilec vlomil v pisarno občinskega urada v Šmarjeti pri Novem mestu. Skozi dvoje vrat je vlomil v pisarno, pretaknil vse predale, vlomil kljub štirim ključavnicam v škrinjo z vojaškimi spisi, jih premetal in pustil, vlomil v še eno mizo in tu našel svoj borni plen: 280 Din v gotovini in tajnikov revolver. Ta vlom je bil vlomilcu pač nauk, da drugič ne bo vdiral v podeželske občinske pisarne.

Nesreča z možnarjem. — V Javorju so imeli v nedeljo 31. julija birmo, pa so škofa Rožmana pričakali tudi s streljanjem iz možnarjev. Streljal je tudi posestnikov sin France Urbinc. Ko je škof prihajal, je prižgal vrvico, a naboj se ni vnel. Stopil je torej pogledat, kaj je z možnarjem, pri tem pa mu je možnar v roki eksplodiral ter mu je ves naboj zletel v obraz. Hudo ranjenega Urbinca so prenesli na dom ter potem odpeljali v bolnico. Njegovo stanje je nevarno. Tudi če okreva, bo najbrž ob vid.

Koliko zasluži rudar. — Koncem julija so prejeli trboveljski rudarji plačo za prvih 14 dni julija. V tej prvi polovici meseca so delali rudarji le 7 šihtov. Oče sedmih otrok je prejel takle plačilni list: 7 šihtov po 38 Din, znesek 266 Din. Od te celokupne plače mu je odbitih 116 Din za davek, zavarovanje in drugo; tako je dobil rudar, hranitelj sedmeročlanske družine, čisto izplačane plače 149 dinarjev . . . Ker je s tem zneskom treba živeti 15 dni do prihodnje plače, pride na dan na osebo 1 Din in 10 par za prehrano in vse drugo! Gospodinje delajo čudeže, da ob taki plači ne pomirajo družine za lakoto.

Pred občinskimi volitvami?

Odkar je nastopila generala Živkoviča vlada leta 1929, upravljajo občine prejšnji ali novi, od režima imenovani župani, ki morajo biti vsi režimsko zanesljivi. To prakso je izvajal tudi vsak režim že pred diktaturo, kakor hitro je bil v kaki občini izvoljen levičarski župan.

Od nastopa diktature pa seveda ni bilo občinskih volitev. Zato je zbudila veliko zanimanje izjava kmetijskega ministra dr. Demetroviča, ki jo je podal ob priliki zadnjih mnogih izprememb v zagrebškem občinskem svetu. Izjavil je, da bodo v doglednem času razpisane občinske volitve.

Toda občinskih volitev ne more biti, dokler nimamo zakona o občinah oz. občinskih volitvah. Po Demetrovičevi izjavi so izjavili režimovci glede tega še naslednje: Vlada pripravlja novi zakon o občinah, ki bo predložen skupščini v jeseni. Zakon o občinskih volitvah pa bo imel podobne določbe kakor zakon o volitvah v skupščino, to se pravi, zakon bo popolnoma onemogočil, da bi bili izvoljeni opozicijonalni ljudje v občinske svete!

Tako je torej z novo, svobodno izvoljenimi občinskimi sveti.

Francoski moratorij naši državi

Finančni minister dr. Djordjevič se je mudil zadnje čase v Parizu, kjer je skušal posredovati glede odloga obveznostnih plačil Franciji, ki znašajo okrog 630 milijonov dinarjev. Francija je največji jugoslovanski upnik, in ker so državne finance v Jugoslaviji slabe, je skušal naš finančni minister doseči moratorij. Uspelo mu je: za 14 mesecev je plačilo omenjenega dolga odgođeno.

Požar v Ptuju. — V noči od 29. na 30. julija je nastal požar v stanovanjski hiši posestnice Mežnaričeve v Hajdini. Ogenj je naglo zajel stanovanjsko hišo, ki je bila lesena in s slamo krita, obenem pa se razširil tudi na gospodarsko poslopje, ki je bilo prav tako leseno in s slamo krito. Oba objekta s skednjem in hlevom sta bila pod eno streho. Prihiteli so sosedje ter gasilci iz Ptuja, rešili so pohištvo in živino, poslopje samo pa je pogorelo do tal. Gasilci so predvsem pazili, da ni ogenj zajel tudi sosednih hiš. Škode je okrog 25.000 Din.

Otrok zažgal domačijo. — V Bregu pri Konjicah je devetletni sinček posestnika Hlebca zanetil kozolec in hišo. Izpod kotla je odnesel ogorek ter ga vrgel na voz snopov pod kozolcem. Snopje je bilo v hipu v plamenih, plamen je bušnil skozi odprto okno v podstrešje hiše. Tako je vsa domačija zagorela ter v pol uri zgorela do tal, da so ostali le še ožgani zidovi. Gospodar je rešil nekaj pohištva in živino, vse drugo pa je pogorelo. Pogorelo je tudi letošnje žito, ki je bilo v kozolcih, ter krma. Škoda znaša nad 50.000 Din.

Imen ne objavijo. — Kakor smo že poudarili, ljubljanski listi niso objavili imen ponarejevalcev stotakov in tisočakov, ki so jih pred tednom dni prijeli. Še zmerom jih imenujejo kar z začetnimi črkami. To celo pri glavnem ponarejevalcu Ivanu Selanu, dasi vsa javnost že iz okrajšave "Ivan S." ve, kdo je to. Ko so listi objavili obširna poročila o ponarejevalcih, so novinarji vprašali policijskega šefa, ali ne bi povedal imena ponarejevalcev, ker zanima javnost, kdo so ti ljudje. Policijski šef pa jim je odgovoril, da imen ne bodo izdali niti zdaj niti kasneje. Mogoče šele pri razpravi, če bo ta javna. Zakaj prikrivajo imena teh aretirancev, ni znano. Ker je baje nekaj "uglednih" ljudi med njimi in ker je bil glavni krivec, Ivan Selan, šele lani imenovan od bana za župana? Mi smo v poročilih navedli nekaj imen, ki so nam znana: Ivan Selan, Janko in Avgust Dolinar iz Gore pri Vačah.

Prepovedano. — Pred dvema mesecema je bil na zagrebški ulici napaden in težko pobit zagrebški odvetnik in hrvatski pisatelj dr. Mile Budak. Napadli so ga pristaši režimske omladinske organizacije. Dr. Mile Budak še ni popolnoma okreval. Zaradi napada nanj je vsa kulturna hrvatska javnost protestirala proti nasilju režimovcev ter zahtevala, da se krivci kaznujejo. Te dni pa je izšla v Zagrebu knjižica, v kateri na stotine hrvatskih kulturnih delavcev protestira proti temu napadu. Naslov knjižice je: "Protest i apel hrvatskih književnika, umjetnika, kulturnih in drugih javnih radnika povodom atentata na život Mile Budaka, doktora prava in hrv. književnika." Brošura je bila takoj prepovedana.

Umrli so: v Zemunu železniški uradnik Alojzij Grum, po rodu iz Ljubljane, v Ljubljani kavarnar in gostilničar Leon Pogačnik, v Mostah pri Ljubljani Marija Jarčeva, v Trbovljah Matija Golouh in Ana Črček.

Brat in sestra utonila v Savi

Iz Sevnice poročajo o tragični smrti brata in sestre. V Savi sta se kopala z drugimi mnogimi kopalci tudi 30 letni kovač tvrdke Jugotanin v Sevnici, Franc Vovk ter njegova 20 letna sestra, šivilja Marija. Hotela sta preplavati Savo. Brat pa je nenadoma opazil, da se sestra potaplja. Hitel ji je na pomoč, jo zgrabil ter skušal plavati do brega. Toda zašla sta v vrtinec, ki je oba v hipu pogoltnil. Kopalci so hiteli na pomoč, vendar ni bilo več sledu za njima. Kasneje so našli oba že mrtva v strugi ter ju potegnili na breg. France Vovk zapušča vdovo in majhnega otroka.

Bernard Shaw in erotika

Kako je reagiral slavni pisatelj na papeževo izjavo, naj se ženske oblačijo tako, da ne bodo kazale svojih čarov

Angleški list "Times and Tide" priobčuje zanimive izvlečke iz govora Bernarda Shawa na III. mednarodnem kongresu za seksualno reformo. Zdi se, da je hotel Shaw vsaj indirektno reagirati na nedavno izjavo rimskega papeža, ki priporoča ženam večjo decentnost v oblačenju, posebno pa daljša krila in rokave. Čeprav je tudi Shaw prepričan, da je treba moralni nivo moderne človeške družbe dvigniti, priporoča ravno nasprotne metode. Po njegovem mnenju se da spolna privlačnost stopnjevati do najvišje mere samo s pomočjo obleke. Žena v času kraljice Viktorije je bila baje kvintesenca spolne privlačnosti. Bila je tako oblečena in zastrta, da je bila podobna mikavnemu in udobnemu divanu in baš zato, ker se je videlo na nji navadno zelo malo, je pognal že sam pogled na njene nožice moškim vso kri v glavo. Shaw enkrat za vselej razbija iluzijo o buržuazni moralnosti one dobe in trdi, da je bila neverjetno nemoralna. Na eni strani pretirana decentnost, na rugi strani pa bolesten fizični in duševni ekshibicijonizem, katerega je pošteno ožigosal že Claude Ferrere v "Bitki".

Shaw je prebil letošnje počitnice na obali Jadranskega morja in v jezuitski cerkvi v Trstu je prečital pol tucata navodil, kako se morajo ženske oblačiti, kadar gredo v svetišče. Navodila so se mu v dno duše gnusila in zelo rad bi bil govoril o njih s papežem, da bi mu končno dokazal, da je storil temeljno napako, ko je napravil iz obleke koeficijent moralnosti. Ker ni mogel priti osebno do papeža, je reagiral na njegova navodila glede oblačenja na mednarodnem kongresu za seksualno reformo, kjer je izjavil:

"Predlagam, da za hip odloživa vso svetost, ki jo imava, in si zamisliva vojaka starega tipa, ki se je boril za vsakega, kdor mu je plačal in je bil vojak, ker je hotel živeti svobodno življenje in uživati vse življenske sladkosti. Zdaj si pa misliva, da sva sama vojaka in udeleživa se ropanja mesta. Ozirava se po ženah, ki bi jih rada imela. Naproti nama prihajajo dve ženi. Ena je redovnica v redovniški obleki, druga pa dekle v dekoltirani obleki, našminkana in napudrana po vseh pravilih. Vprašam vašo svetost, katero teh dveh žen bi izbrali? Jaz niti najmanj ne dvomim, katero bi si izbral. Prav gotovo bi dal prednost redovnici."

Zelo verjetno je, da bi bil papežev odgovor na to kočljivo vprašanje nekoliko drugačen, nego misli Shaw. Ne samo papež, temveč tudi mnogi drugi ne soglašajo s Shawom v njegovi interpretaciji spolnega nagona. Eden najboljših angleških kritikov John Ervine je napisal o Shawu:

"Shaw je čutil vedno staroderviški odpor proti vsemu telesnemu, kar se pojavlja na star način. Shaw je vegeterijanec, opojnih pijač sploh ne pije, kadil ni še nikoli, smrti se straš no boji, napram seksualnemu aktu in fizičnim detajlom porođa čuti organičen odpor." Ervin ga primerja s Tolstim in v Shawovi generični utopiji "Nazaj k Metuzalemu" je našel iste dvome in odpor napram življenju kakor v "Kreutzerjevi sonati". Shaw in Tolstoj sta si baje tudi fizično podobna, samo da je imel Tolstoj izrazitejše poteze na obrazu.

V Shawovih dramah ne najdemo nobenega prizora, ki bi poveličeval ljubezen sentimentalno ali filozofsko. Njemu je ljubezen samo trik, s katerim prisili narava razumnega človeka, da sodeluje pri nerazumnem in slepem aktu razmnoževanja. Zakonsko življenje pomeni za Shawa regresijo v primitivnejše stanje človeškega razvoja, kakor pomeni zavračevanje vsega tega korak k onemu štadiju intelektualne popolnosti, v katerem žive stoletniki v njegovem delu "Nazaj k Metuzalemu". Shaw se navdušuje za čisto in razumno lepoto življenja, v svojih delih je moralno zelo strog in biča neusmiljeno vse razuzdano. Najbolj pa sovraži erotično sentimentalnost, o kateri pravi, da je mladim ženam najbolj nevarna, ker otope in oslabe tako, da niso za nobeno praktično delo.

ŠKOF IN PLESALCI

Škof v Bretonskem mestu Quimperu je zelo strog gospod. Novodobne zabave, zlasti novodobni plesi so mu trn v oči. A tudi v avtobusih, ki prevažajo mladino v "kraje pogubljenja", kakor pravi sam, vidi hudičevo orodje. Zato je izdal proti plesalcem, godbenikom in avtobusnim podjetjem pastirsko pismo, v katerem preti vsem prizadetim, da jim odtegne svetotajstva in jim naloži še druge cerkvene kazni.

A kakor so Bretonci pobožni, takšnega postopanja vendar ne morejo prenesti. Zato so bretonski odsek Mednarodne zveze poklicnih plesalcev, dalje lastniki plesišč in avtobusov ter muzikanti strogega škofa enostavno tožili.

O tej zadevi je te dni razpravljala prva inštanca v Quimperu. Zastopnik tožiteljev je skušal škofa potolči na njegovem lastnem polju s tem, da je z izjavami cerkvenih očetov in celo svetnikov dokazal, da ne preti vernikom zaradi modernih plesov nobeno večno pogubljenje. Škofov branitelj pa se je skliceval spet na Francosko akademijo, ki je na svojih sejah najodločneje obsodila moderne plese. Pozival je na poravnavo in na povratek k pobožnim plesom prejšnjih dni, valčkom, polkam in mazurkam, ki jih cerkvene oblasti priznavajo.

Sodnik se je čutil premalo kompetentnega, da bi odločil stvar, ki je zbudila v Bretonski največje razburjenje, odločil na licu mesta in je razpravo preložil.

Illinois bo dobil šest milijonov od vladne korporacije

Washington, D. C., 19. avg.— Odbor rekonstrukcijske finančne korporacije bo nakazal državi Illinois posojilo v vsoti šest milijonov dolarjev za pobijanje bede med brezposelnimi. Aplikacijo za posojilo $23,249,475, katero je predložil governer Emmerson, je odbor korporacije odklonil. William H. Sexton, Wilfred S. Reynold in De Witt Billman, reprezentanti Illinois Emergency Relief komisije, so bili instruirani, naj se vrnejo domov, kjer naj skušajo zbrati nadaljnje sklade za podpiranje bednih v mejah države.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 669 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODSEK:

FRANK ALESH, predsednik....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
JOSEPH SISKOVICH....16118 Huntmere Ave., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVŠEK....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje....696 E. 162nd St., Cleveland, Ohio.
FRANK KLUN, tretje okrožje....Box 658, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje....R. R. 5, Pittsburg, Kans.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje....Box 153, Rock Springs, Wyo.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST....1015 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
FRED MALGAI....25 Central Park, Peru, Ill.

POZOR!—Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslove na predsedništvo. VSE DENARNE pošiljatve in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odseka in jednote sploh, naj se pošiljajo na gl. tajništvo. Vse zadeve, tikajoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo. Vse zadeve v zvezi z blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo. VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odseku naj se pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odseka. VSI PRIZIVI na gl. porotni odsek naj se pošiljajo na John Goršeta, predsednika porotnega odseka. VSI DOPISI in drugi spisi, oznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows: Communications for the Supreme President should be addressed to him. All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to the secretary's office. Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary. Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him. Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.

Berdajs Jože:

Delavska mladina za mir in razoroženje

Skupna manifestacija mednarodnih socialističnih mladinskih združenj

Na razorožitveni konferenci Mednarodne strokovne zveze Socialistične delavske internacionale v Curihu dne 22. in 23. maja t. l. zbrani zastopniki različnih mednarodnih mladinskih organizacij socialističnega in strokovnega delavskega pokreta so ugotovili stališče, ki ga zavzema socialistično in strokovno organizirana mladina v razorožitvenem vprašanju. Zborovanje, ki je bilo prva skupna konferenca te vrste, se je končalo s soglasnim sprejetjem sledečega manifesta:

"V borbi za razorožitev in mir zamore stati mlada generacija samo na strani miru. V tem prepričanju se izjavljajo zastopniki podpisanih mednarodnih mladinskih organizacij solidarni s skupnim razorožitvenim programom Socialistične delavske internacionale in Mednarodne strokovne zveze. Socialistično in strokovno organizirana proletarska mladina smatra mednarodno delavsko gibanje za najjačji faktor v boju za mir.

Zastopniki socialistične mladine vsega sveta se obračajo na razorožitveno konferenco v Ženevi z resnim apelom, da naj uvažuje glas delavske mladine, ki hoče razorožitev in mir, ker je trdno prepričana, da se more njena zamisel o novi ureditvi človeške družbe realizirati tudi na demokratičen način in z zaupljivim sodelovanjem narodov. Tega cilja pa ne bo mogoče nikdar doseči, če se bo mladina, namesto, da bi se vzgajala za pionirje miru in blagostanja narodov, zlorabljala kot orožje razdiranja in uničevanja. Mlada generacija delavskega razreda apelira na razorožitveno konferenco, da naj konferenca ponovno svečane obljube, ki jih je dala narodom, izpolni ter v smislu zahtev internacionalnih socialističnih in svobodnih strokovnih organizacij takoj prične z uvodnimi deli za splošno in popolno razorožitev.

Dejanska razorožitev se mora izpopolniti z moralno in duševno razorožitvijo človeka tudi v rodbini in v šoli. Novi svetovni red splošnega miru in medsebojnega zaupanja zahteva tudi novo miselnost narodov. Razorožiti morajo vse takozvane institucije za vzgojo mladine v vojnem duhu. Razorožen mora biti duh nacionalizma in medsebojnega hujskanja med narodi, ki vlada dandanes še pogosto v javnih mladinskih vzgojevališčih. Ideal nove vzgoje mladine vseh narodov mora postati sporazum med narodi in spoštovanje vsega, kar ima človeško obličje.

Mladinske organizacije socialističnega in strokovnega delavskega pokreta kažejo s ponosom na vzgojno delo, ki ga vrše one na tem polju že desetletja. One bodo to delo v bodoče še intenzivneje nadaljevale, v trdnem prepričanju, da tvori v duhu miru delujoča mladina močno obrambo zoper vsakršno zlorabo mladine proti idejam mednarodnega sporazuma in miru.

Podpisane mednarodne mladinske organizacije so enodušnega svetovnega miru mogoča samo na ta način.

Mladinski in izobraževalni odbor Mednarodne strokovne zveze; Socialistična mladinska internacionala; Socialistična delavska sportna internacionala; Socialistična vzgojna internacionala; Mednarodna socialistična dijaška federacija".

MARK TWAIN GOVORI ŽENSKAM

Ko je nekoč klub časopisnih dopisnikov v Washingtonu priredil banket, so naprosili Marka Twaina, naj govori napitnico ženskam. Slavni humorist je govoril takole:

"Gospod predsednik, ne vem, čemu sem ravno jaz izbran, da užijem največje odlikovanje večera. Za najvišje odlikovanje namreč smatram govoriti napitnico ženskam. Ne vem, čemu je baš mene zadelo to odlikovanje. Morda zato, ker sem nekoliko manj domač, kakor drugi člani kluba. Toda kljub temu sem ponosen na to odlikovanje in ne vem, gospod predsednik, če bi mogli najti koga, ki bi bolje opravil svojo nalogo kakor jaz. Zakaj, gospod predsednik, jaz ljubim ženski spol! Ljubim vse ženske! Vseeno, katere starosti in katere barve so! Človeška pamet si ne more predstavljati, zakaj vse moramo biti ženi hvaležni. Ona nam prišije gumbe, nam zakrpa obleke, nas drži pri nakupovanju na vajetih, nam podarja svoje zaupanje, nas sproti obvesti o vseh prepirih in ostalih družinskih zadevah sosedov, nam daje svoje nasvete — in sicer v obilni meri — itd." Končal je svoj govor z besedami: "Kaj bi bili narodi na zemlji brez ženske, gospoda moja: Tega vam ne morem povedati, gospoda moja. Zato, gospoda moja, hočemo naše žene ljubiti, hočemo jih podpirati, hočemo jim podariti naše simpatije in če je mogoče, tudi nas same!"

—Federated Pictures.

Roy D. Chapin je zaprisežen kot novi trgovinski tajnik, medtem ko prejšnji tajnik Robert P. Lamont (desno) gleda prizor. Lamont je vsako kvatre napovedal povratek prosperitete, kar bo Chapin najbrž nadaljeval.

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosveto prevel Buri Copyright by Upton Sinclair.

Skoro dnevno je Peter opravil sličen posel za svojo domovino. Odkril je tajno tiskarno IWWejcev. Napadli so to tajno gnezdo, zaplenili stroje, kakega pol ducata ljudi pa vrgli v ječo. Jetniki so se odločili za gladovno stavko; skušali so se kot protest za slabo postopanje popolnoma sestradati. Nekatere histerične ženske so se zbrale pri Adi Ruth in sestavljale protestni letak. Peter je zvedel, kdaj bodo letak odnesli na pošto, in zaplenili so ga. Na ta način se je zarota ponovno izjalovila. Tajna agentura je na poštnih uradih zaposlevala svoje ljudi, ki so pazili na pošto agitatorjev. Včasih je bilo izdano povelje, da se kaki sumljivi osebi sploh ne sme dostavljati pošta.

Tudi časopis "Trobento" je zaustavil poštni urad. Nekateri tovariši so z avtomobili razvozili pošto v sosednja mesta. Petru se je naročilo poizvedeti imena dotičnih tovarišev. Neke noči so se Guffeyjevi ljudje priplazili v avtomobilsko garažo, pokvarili volan, da si je šofer prihodnji dan skoro zlomil tilnik. In zopet se je preprečila zarota.

69

Peter je bil srečen. Slednjič so se le zdramile vse oblasti. Preskrbel je novih podatkov ter z zadovoljstvom čakal, kaj se bo zgodilo. Z vseh strani so napadali rdečkarje. Pojavili so se vladni agentje, državno pravdništvo in mestna policija. Peter je dobro vedel, da stoji za kulisami Guffey in priteguje vrvice. Guffey je imel denar, delal je za ljudi, ki so kaj pomenili v American Cityju — Guffey je bil pravi gospod — duša vsega delovanja. Po vsej deželi se je dogajalo isto. Vsi so preganjali rdečkarje: tajni agentje trgovskih in industrijskih zbornic kakor tudi člani Lige za moralen podvig Amerike.

Agenti so delali, kar se jim je zljubilo. Država je bila v vojnem stanju in vojno razpoloženje se je polastilo vseh, se razpaslo kot prerijski požar. Zadostovalo je, če so koga imenovali "pronemec" ali "boljševik" in če se je kričalo dovolj glasno, že je bil mob pripravljen pretepsti ga, linčati ali namazati s smolo in povaljati v perju. Že od nekdaj so industrijci črtili agitatorje in sedaj je bil ugoden trenutek, otresti se jih. V vsakem mestu, v vsaki trgovini, v vsaki tovarni, v vsakem rudokopu so bili Petri Gudgeji — beli Jimmie Higginsi, ki so vohunili rdeče Jimmie Higginse. Povsod so to delo vodili v sličnih potezah McGivneji in Guffeji. V svoji službi so imeli krepke ljudi z revolverji, s šerifskimi in drugimi značkami na notranji strani suknje, kar jih je pooblaščalo varovati pokrajino pred izdajalci domovine.

V vojaških taborih je bilo do štiri milijone ljudi. Tedensko so ogromni parniki zapuščali pristanišča, natrpani s četami in namenjeni "tja preko". Tja so tudi prevažali municijo v vrednosti nekaj milijard in svoja patriotična čustva. Peter je zopet čital govore, pridige in uvodne članke in počutil se je ponosnega in veselega, vedoč, da je tudi sam, akoprav v mali vlogi, soudeležen pri tem velikem vojaškem podjetju. Kako bi Peter mrmral nad svojimi tedenskimi dvajsetimi dolarji, ko pa je čital, da so industrijci in finančniki ponudili državi svoje sodelovanje za en dolar letne odškodnine? Ako so rdečkarji na svojih sestankih in letakih zatrjevali, da ravno ti industrijalci in finančniki so, ki napravijo največje dobičke, kateri so najmanj desetkrat tolikšni kakor pred vojno — tedaj je Peter vedel, da prisluškuje izjavam najnevarnejših boljševikov. Zapisoval si je njihova imena in njihove trditve ter vse prinesel McGivneyju, kateri je potem uporabil svoje zveze. Dotični so nenadoma izgubili službo ali pa si jih je poželela policija, ker so na cesto postavili zaboj smeti brez pokrova . . .

Po trdovratni agitaciji se je rdečkarjem posrečilo pridobiti sodnike, da so proti kavciji petdesetih tisočev za osebo izpustili McCormicka in ostale zarotnike na svobodo.

To je Petra razdražilo. Bilo je vendar očito, da se vpliv rdečkarja, ki je bil v ječi in tako postal mučenik, le še zveča. Ko bodo v prostosti, bo njihova agitacija desetkrat več zalegla kot prej. Ali sodniki tega niso hoteli uvideti. Krčevito so se oklepali svojih paragrafov in se pustili slepiti od Davida Andrewsa in drugih advokatov. Tudi Herbert Ashton in njegovi privrženci so s pomočjo kavcije prispeli na svobodo. "Trobenta" je še vedno izhajala in so jo kar očitno prodajali v kioksih. Sicer se ta časopis ni več drznil pisati proti vojni, vendar je objavljal vse mogoče insultiranja proti "ogromni trgovski družbi", kateri je pripadalo ime "britansko kraljestvo", proti "francoskim bankirjem" in "italijanskim imperialistom". Zahtevala je za Irsko, Egipt in Indijo "demokracijo" ter na nesramen način zagovarjala boljševike, te prosemske zarotnike!

Peter je zbiral nadaljnje podatke proti "Trobenti" in proti IWW. Nekega dne je Peter čital veselo novico, da je vlada velela v vseh državar aretirati kakih dvesto IWWejcev in socialističnih voditeljev. Vsi so bili obdolženi zarote. Potem se je pričel proces proti McCormicku, Gudu, Hendersonom in ostalim. Nekega jutra je Peter našel v "Timesu" notico, katera mu je v prvem trenotku zaprla sapo. Joe Angel, soudeleženec pri zaroti, je postal obremenilna priča! Okrajnemu državnemu pravdniku ni samo priznal, kako vlogo je igral v bombni zaroti proti Nelse Akermanu, temveč tudi kje so dobili dinamit, kako so izdelovali bombe ter katerim znamenitim osebnostim so jih še nameravali podtakniti. Peter je hrope čital to notico — dih mu je zastajal. Ko pa je prebral zadnjo vrstico, se ni mogel premagati in od smeha se je valjal po postelji. Peter je Guffeyjevega nastavljenca zapletel v namišljeno zaroto in Guffey ga seveda ni mogel poriniti v ječo. Zato je moral postati razbremenilna priča in je bil za plačilo izpuščen.

Sodišča so bila preplavljena s špionažnimi procesi, z razpravami proti pacifističnim duhovnikom, proti delavskim voditeljem, ki so nameravali organizirati stavko, proti članom antimilitaristične lige in njenim privržencem, proti anarhistom, komunistom, kvakerjem, IWWejcem, socialistom in "ruselitom". Bilo je večinoma po več procesov hkrati in skoro pri vsakem je tajno sodeloval tudi Peter. Preskrbeti je moral priče, poizvedovati razne življenske tajnosti mnogoterih porotnikov, onemogočiti razbremenilne priče s tem, da jim je izmislil kak zločin ali vsaj nemoralno življenje. Vsaka izrečena obsodba se je Petru dozdevala kot lastna zmaga. In ker so bile same obsodbe, je Petra patriotično navdušenje kar napihovalo. Spomin na Nelli Doolin in Teda Croothersa pa je med tem polagoma popolnoma obledel. Ko so bili Mac in njegovi sokrivci obsojeni vsak na dvajset let prisilnega dela, je Peter spoznal, da se je za svoje grehe dovolj pokoril in ponižno je opozoril McGivneyja, da so življenske prilike vedno težavnejše in zvesto je izpolnjeval dano obljubo — že šest mesecev ni pogledal nobene ženske. McGivney je prikimal. Od sedaj bo Peter prejemal trideset dolarjev tedensko.

(Dalje prihodnjič.)

O Janezu Smuku, kralju kritikov

Spisal *Zvonimir Kosem*

V starodavnih časih, ko je Janez Smuk še zorel, je bila njegova največa zabava premetavati po katedru Livija, Horacija in Plinija, poleg te zabave najljubša prijateljica in največja ljubica pa mu je bila tolikokrat opevana in hvaljena klobasica "Vesele točajke", tam za mostom, tam za vodo, takorekoč Janeza Smuka pravi dom in raj "en miniature".

To je bila mladost.

Na stare dni pa se je razpotegnil Janez Smuk podolž in počez po svoji ogromni postelji in se zagledal v strop.

Ali leži in počiva na Jupitru, ali na Marsu, ali morda celo na široki Rimski cesti?

Zastonj bi izpraševali, dragi moji. Janez Smuk tega sam ne ve in sam povprašuje druge ljudi, kje da leži.

Vse — mladost, kateder, Livij, Horacij in Plinij — vse, vse je utonilo pred ugašajočimi očmi Janeza Smuka nekam daleč, daleč, globoko, globoko, tako globoko, da tega ne bo nikoli več iz dna na površje.

Samo nekaj je ostalo Janezu Smuku za naslado starih dni. To so njegovi sinčki in spomini iz doma in raja "en miniature" pri "Veseli točajki".

"Vesela točajka", ti boš slavna še dolgo potem, ko Janeza Smuka nič več ne bo, slavna, če ne zaradi drugih vrlin, že samo zaradi tega, ker te je obiskoval za časa svoje mladosti v poznih nočnih urad tajinstven gost — Janez Smuk.

Sladki spomini! Klobasica, kako si se prilegala, kako si bila okusna! Vinček, kako poredno si žgačkal po raskavem grlu! In ročica ljubeznive Fini, natakaričke, kako si bila mehka in topla — kakor tačica domače mucke.

Raj "en miniature" — po tebi vzdihuje Janez Smuk še sedaj, ob koncu svojih dni.

Tam za tistim vegastim, z rdečim zastorom zagrnjenim oknom, ob klobasici, ob vinčku in ob izmikajoči ročici "prešmentane" Fini so klili cvetovi, ki je vedel samo Janez Smuk, kje poganjajo, cvetovi, o katerih je mislil da jih enakih, lepših in popolnejših ni pod solncem. In presaditi je hotel Janez Smuk te cvetove tudi na zemljo, blagosloviti ž njimi grešni človeški rod, da bi, kar sije pod začrnelim stropom "Vesele točajke", ob klobasici in ob vinčku, sijalo tudi drugje, zunaj pod solncem, po prostrani zemlji.

Cvetovi tajni, skrivnostni — za vami vzdihuje nepotolaženo srce Janeza Smuka, kadar se oglasi ponoči iz gozda s svojim strašnim, smrt oznanjujočim glasom sova.

Cvetovi tajni, skrivnostni — vse vas je presadil Janez Smuk iz doslej še neodkritih globin "Vesele točajke" na zemljo in blagoslovil ž njimi grešni človeški rod.

Lepi ste bili, cvetovi, četudi niste sijali po željah Janeza Smuka. Komaj ste zasijali, ste že ugasnili. Samo pred grešnim človeškim rodom ste ugasnili. V očeh Janeza Smuka, ki vse vidi in vse ve, niste ugasnili in ne boste ugasnili nikoli.

Takrat, ko so cvetovi najlepše žareli in so poklonili Janezu Smuku njegovi prijatelji odlikovalni znak z napisom "kralj kritikov" in mu je eden celo nasvetoval, naj se ob prvi priliki potegne za Nobelovo nagrado — takrat je bila slava Janeza Smuka na vrhuncu.

Kako grejete, spomini, kako blagodejen je vaš balzam za srce na postelji razpotegnjenega Janeza Smuka! Kakor stari mamici pratika, tako in še več ste vi Janezu Smuku, kralju kritikov.

Janez Smuk, kralj kritikov — ali se mu ne boste takoj vsi odkrili in se priklonili globoko do tal? Kaj samo stojite in občudujete njegovo prostorno posteljo?

Janez Smuk ne potrebuje češtilcev. Njega slave spomini in sinčki.

Daleč je od severnega do južnega tečaja, od vzhoda do zahoda. Tako daleč ni, da bi zeval kje pod sanjajočimi planeti prazen prostor, da ni stopila nanj že urna noga katerega izmed sinčkov Janeza Smuka, mladih, veselih Janezkov Smučkov.

Velika si, zemeljska obla, in hitro se vrtiš iz dneva v noč, iz noči v dan. Hitreje se ne vrtiš kakor se vrste po tebi, uboga zemljica, veseli sinčki Janeza Smuka, iz dneva v noč, iz noči v dan smukajoči Janezki Smučki.

Vse lastnosti očeta Janeza Smuka je prelila nevidna roka tudi na njegove sinčke. Veselje do katedra, do Livija, Horacija in Plinija so izgubili sicer križem sveta na svoji neprestanih potovanjih, pač pa jim je ostalo kot glavna dediščina neomajno veselje do "Vesele točajke", do klobasice, do vinčka, do mehkih ročic lepe Fini in do tajnih, skrivnostnih cvetov, s katerimi je imel stari Janez Smuk toliko nehvaležnega dela.

Smukajoči sinčki, Janezki Smučki, imajo dela do komolcev. Tako vsaj zatrjujejo sami sebi in vsem, kdor se jim približa in še ne ve, da govori s sinčki kralja kritikov. Tako zatrjujejo pri "Veseli točajki" ob klobasici, ob vinčku, ob belih ročicah postrežljive Fini in to zatrjevanje raznašajo njihove urne pete od severa na jug, od solčnega vzhoda do solnčnega zahoda. Toliko cvetov klije pod ugodnim podnebjem "Vesele točajke" — ugodnim tako zelo, da njenemu prvemu pionirju, staremu Janezu Smuku, niti sejati ni bilo treba, da je pa vseeno žel bogate žetve. Janezki Smučki so to uvideli in zato hočejo obdarovati s svojimi cvetovi vso zemljo. Ves prostrani svet je treba preplaviti s cvetovi, tistimi tajnimi, skrivnostnimi, s katerimi se je povzpel stari Janez Smuk do svoje slave. In Janezki Smučki bi tudi radi postali slavni.

Janezki Smučki ne izlivajo svojih srčnih čutil v dišeče pesmi, ne pišejo romanov, ne gradijo dram, ne klešejo kipov in ne slikajo slik. Vse to se jim zdi nekaj malenkostnega, nekaj otročjega, nekaj takega, o čemer so prepričani, da bi sami napravili vse boljše, če bi se lotili podobnega "posla", pa se čutijo prevzvišeni za to. Njihove pete so ustvarjene pač samo za čuječo stražo in kontrolo.

Janezki Smučki samo žvrgolijo pod solncem, pa vendar vse vidijo in vse vedo.

Solnce — ti nisi več solnce. Samo rešeto si, nekoliko veliko ribniško rešeto sicer, pa vendar ne preveliko, da bi te milijon iztegnjenih rok sinčkov Janeza Smuka, veselih Janezkov Smučkov, ne moglo poprijeti, dvigniti, stresti in presejati, kar se je namlelo v nikdar počivajočih mlinih pesnikov, pisateljev, dramatikov, kiparjev in slikarjev. Rešeto je pokvarjeno, na mnogih mestih raztrgano, s širokimi luknjami, drugje zopet namreženo tako nagosto, da se ne vidi skoz — ali to ni stvar Janezkov Smučkov. Hvaležen bodi, človek, da se Janezkom Smučkom sploh ljubi držati to ogromno rešeto v rokah, da se jim ljubi noč in dan presejati namleto moko od raznovrstne smeti.

In dokler se bo vrtela zemeljska obla, dokler se bodo vrteli na njej Janezki Smučki — tako dolgo se bo vrtelo tudi rešeto v njihovih rokah in stresalo po svoje. Tako so sklenili Janezki Smučki pri "Veseli točajki". O sklepanju teh velikih načrtov so bili navzoči klobasica, vinček in vegasto, zagrnjeno okno. Zanimivi kongres je zaključila policijska ura in blagoslovil sladki "adijo" in "na svidenje jutri zvečer" natakarice Fini.

Pesnik, žal mi je zate. Rajši bi koval železo kakor da kuješ pesmi in si nadevaš na mladi hrbet težko zamero sinčkov Janeza Smuka. Še preden si izdal svoje pesmi, te je Janezek Smuček že obsodil in prekosil. Pred teboj stoji in iz modravega rokava se mu usipajo jambi in troheji, daktili, pentametri in heksametri, majhni zlodeji, ki ti bodo zavili vrat, da boš omahnil na tla in da ne boš nikoli več videl solnca, na katero si se komaj šele ozrl.

Zaman tvoj trud, pisatelj, romanopisec, ki noč in dan razglabljaš, oblikuješ svoje misli in iz njih ustvarjaš in kažeš svetu ljudi svoje duše, svojega srca. Janezek Smuček te je že ugonobil. Ali ga ne slišiš? Dolino, ki si jo opisal, bi bilo treba opisati vse drugače. Tvoja dolina je zelena, s cvetjem posuta. Nesrečnež kaj si napisal? Dolina bi morala biti črna in pokrita z mrtvaškimi glavami. Tvoji junaki so zamišljeni, razglabljajoči. Zakaj niso veseli, zakaj ne vriskajo in ne plešejo? Samo enkrat da bi zaplesali tango ali rumbo — in strogi spovednik Janezek Smuček bi takoj zaprl zlooko linico, ti bi se pa z odvezo brez dolgih očenašev in z lahkim srcem napotil na cesto življenja.

O! Ooo! Kaj je pa to? Ali je mogoče kaj takega? Dečko, dečko, kaj si storil? Drame si se lotil, prevzetnež, ko še niti ene novele nisi spisal in kakor da bi bila pri nas pognojena tla samo za dramo, ko še za pesmi in novele primanjkuje kalciumcianamida. Kako da si se predrznil seči tako visoko po zvezdah, da nisi vprašal za dovoljenje nas, sinčkov Janeza Smuka, vsevednih Janezkov Smučkov? Tvoja drama, dramatik, je zgrajena tako rahlo, da jo je en sam pogled Janezka Smučka prevrtal. In napančno je zgrajena, tako samosvoje in nobenega kopita se ne drži, niti Shakespearjevega ne. In to naj bi bila drama? Kjer je prvo dejanje, bi moralo stati zadnje in obratno. Micka vriska v tretjem dejanju — zakaj ne joka? To se ne spodobi, kajti drama je resna stvar. Matevžev nastop, ž njim vrhunec drame. Kaj je treba vrhuncev, bregov navzgor in navzdol? Po ravni cesti naj stopajo fantje, vriskajo in pojo, kakor je to že šega in običaj pradedov. O dramatik, kako te je škoda, tebe, tvojih lepih misli, tvojega lepega sloga! Na pesku si gradil, vihar Janezkov Smučkov pa je podrl tvojo ponosno stavbo in jo razmetal v tisočih koščkih širom zemlje, vihar zemlje, vihar tak, da si mu komaj še živ ubežal in kakršnega še ne pomnijo niti najstarejši vremenoslovci.

Da si izklesal kip — no, no, to je lepo od tebe, skromni kipar. Ali, fant moj — zjokal bi se nad samim seboj in nad svojim kipom še najbolj, če bi ti le ena sama roka Janezka Smučka nekoliko pretipala obisti, kaj šele, da bi ti posegla tja, kjer utriplja tvoje vroče srce. Kip je prevelik in zato brez veljave. Živimo v modernem času, še duh mora biti modern, oblika tudi. Ta mož pa tiči v škornjih kakor voznik pred sto leti! Z duhom časa je treba iti, vsi Janezki Smučki od najmlajšega do najstarejšega stopajo še pred njim, kot svetle zvezde — vodnice, zato korakaj z duhom časa še ti, kipar, sezuj škornje svojemu korenjaku in ga obuj v lahko moderne čeveljčke, pa pri tistih grških starcih se nikar ne obešaj, da navsezadnje ne ostariš še sam.

Videl sem tvojo sliko, ki si jo razstavil v izložbi, slikar, in hudo mi je postalo pri srcu, bolj bi me bil razveselil razstavljen klobuk ali slamnik. Janezek Smuček stoji, gleda in se čudi. To vendar ni umetnost, takšna slika, to je antipod umetnosti! Vsi jeruzalemci vodeni, kolikor jih toči "Vesela točajka" — ali vidi Janezek Smuček prav, ali ga ne varajo samo oči? Na platno zmetane sive barve, brez reda in brez smisla, brez tehnike in brez geometrije — oči pa naj iščejo in sestavljajo, česar pogreša na sliki z geometrijo preorana duša Janezka Smučka! Samo pol glave se vidi, lasje so za dva milimetra zgoraj predolgi, ob strani prekratki, desno uho je najbrž nekam pobegnilo, ker ga ni na sliki nikjer — pomislite: človek, pa brez ušesa, kakor da mu ga je pes odgriznil; kako je to vendar neokusno! — o rokah in nogah pa tu sploh ni govora. To ni podobno ne Japoncu, ne Kitajcu, ne mladi ali stari Malajki — človek, ki je videl London in Carigrad in oblezel vse vasi med njima kakor Janezek Smuček, pa naj gleda to spako v izložbi in ugiblje? Življenska naloga Janezka Smučka je vse resnejša. Iz razjarjenih oči so se usule po sliki kakor bliski naglo trikoti, elipse in hiperbole, še iz žepa je poskočil romboid in zaropotal po svetli izložbi, potem pa — "zbogom, slikarček, jaz ti bom skuhal kašo, da boš sit teden dni!" — obrat, desno kreni, hrbet pokonci, trebuh noter, praven, Janezek Smuček, in pek, pek, pek, pek! po gladkem tlaku tja, od koder mežika na zgrbljeni strehi "Vesele točajke" puhajoči dimnik! —

— — — — — — — — — — —

Kaj je?

Janez Smuk je zakašljal na svoji stari postelji, dvignil glavo in se preplašeno ozrl.

"Sinčki moji!"

Ali ti je postalo dolgčas, Janez Smuk?

"Oh!"

Roke ti trepečejo, Janez Smuk. Kaj naj to pomeni?

"Sinčki moji!"

Ne kliči sinčkov, Janez Smuk — po vsem svetu so se razkropili in zvesti so ti ostali vsi od prvega do zadnjega!

"Kje je moja palica?"

Kdo naj te razume, Janez Smuk? Zdaj na stara leta se hočeš izkobacati iz postelje? In kam bi rad, ko te tare kašelj in naduha — v boj ali na potovanje?

"Oh!"

— — — — — — — — —

Nekaj je sinoči vohalo okrog mojih nog. Sam sem bil, travnik pred menoj, na travniku troje samotnih hrastov, nad hrasti v daljavo bliskajoče se čisto nebo. Veter mi je prinesel pod noge širok ovenel cvet — in tedaj sem pogledal na tla. Skozi oveneli cvet sem zapazil nos, ušesa, oči, dvoje rok in dvoje nog, samo glave ni bilo nikjer.

Kdo je to, kdo voha?

Pohodil sem cvet, pod nogami mi je zacvililo in zastokalo — na že se so dvignili nos, ušesa in oči, roke in noge, izpred mene pa so odpeketale begotne pete Janezka Smučka — naravnost preko travnika, proti mestu, k "Veseli točajki", njeni klobasici, njenemu vinčku in njeni blagi Fini . . .

Da, Janezka Smučka sem videl, prav zares, dragi moji, — samo glave, glave mu nisem videl nikjer. — —

V JUGOSLAVIJO
Preko Havre
Na Hitrem Ekspresnem Parniku
ILE DE FRANCE
27. AVGUSTA (opoldne)
14. SEPT. — 1. OKT.
PARIS
2. SEPT.—20. SEPT.
FRANCE
9. SEPTEMBRA
Znižane cene v vse kraje v Jugoslaviji
Za pojasnila in potne liste vprašajte naše pooblaščene agente
French Line
306 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO
123 S. Third St., Minneapolis, Minn.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (July 31, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ doplačajo $4.80 za leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za člane $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.7… Člani doplačajo samo $1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA